

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ผลการศึกษา ความหลากหลายชนิดพรรณพืชและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านอ่างเอ็ด จังหวัดจันทบุรี ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2555 ถึงเดือนเมษายน 2557 พบพรรณไม้ทั้งหมด 48 วงศ์ 80 สกุล 81 ชนิด ไม่สามารถระบุชนิดได้ 10 ชนิด ไม่สามารถระบุปริธานได้ (unidentified) 1 ชนิด คือ กำจัดเถา (ตารางที่ 1)

พรรณไม้ที่หมอพื้นบ้านระบุความเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน และ/หรือมีสรรพคุณทางสมุนไพรที่ปรากฏในพื้นที่โครงการพัฒนาป่าชุมชนบ้านอ่างเอ็ด (มูลนิธิชัยพัฒนา) มีจำนวน 45 ชนิด โดยแยกตามประเภท การใช้ประโยชน์ ได้เป็น 3 ประเภท (ตารางที่ 1-3)

1. การใช้ประโยชน์ในครัวเรือน ได้แก่ คลุ้ม ใช้สานตะกร้า คันทรงใช้ใบทำฝาเรือน มุงหลังคา
2. การใช้เพื่อกันแมลงหรือเป็นยาเบื่อแมลงสัตว์ ได้แก่ มะอึกจิกใหญ่ และหมาตายไม่ต้องลาก
3. การใช้เพื่อเป็นสมุนไพร ซึ่งแบ่งตามลักษณะการใช้ ได้แก่
 - 3.1 ใช้รับประทาน (ตารางที่ 2)
 - 3.2 ใช้ภายนอกร่างกาย ได้แก่ สูดดม ทา ต้มน้ำอาบ หรือประคบ (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 1 พรรณไม้ที่ปรากฏในพื้นที่มูลนิธิชัยพัฒนาบ้านอ่างเอ็ด จังหวัดจันทบุรี

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	วิสัย	วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	การใช้ประโยชน์โดย หมอพื้นบ้าน
1	กล้วยป่า	H	Musaceae	<i>Musa</i> sp.	
2	กะตังใบ	S	Leeaceae	<i>Leea indica</i> (Burm.f.) Merr.)	สมุนไพร
3	กระทือ	H	Zigiberaceae	<i>Zigiber zerumbet</i> (L.) Sm.	สมุนไพร
4	กระทือแดง	H	Zigiberaceae	<i>Zigiber peninsulare</i> Theilade	สมุนไพร
5	กระพ้อ	S	Palmae	<i>Licuala</i> sp.	ห่ออาหาร/ห่อของ
6	กระแตไต่ไม้	H	Polypodiaceae	<i>Drynaria</i> sp.	
7	กักจืดเกล็ด	H	Unidentified 1	Unidentified 1	สมุนไพร
8	แก้วน้ำ	S	Euphobiaceae	<i>Cleistanthus birsutulus</i> Hook.f.	
9	ขันทองพยับบาท	S	Euphobiaceae	<i>Suregada multiflorum</i> (A. Juss) Baill.	สมุนไพร
10	ขมิ้นเครือ	H	Merispermaceae	<i>Arcangelisia flava</i> Merr.	สมุนไพร
11	เข็มป่า (เข็มขาว)	S	Rubiaceae	<i>Pavetta indica</i> L.	
12	เข็มแดง	S	Rubiaceae	<i>Ixora lobbii</i> King & Gamble	สมุนไพร
13	เข็มไฉเดียว	T	Rubiaceae	<i>Aidia wallichiana</i> sensu Tirveng	
14	คอกัว	S	Fabaceae	<i>Tadehagi</i> sp.	สมุนไพร
15	คลุ้ม	H	Marantaceae	<i>Donax grandis</i> (Miq.) Ridl.	सानตะกฐา

ตารางที่ 1 พรรณไม้ที่ปรากฏในพื้นที่มูลนิธิชัยพัฒนาบ้านอ่างเอ็ด จังหวัดจันทบุรี (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	วิสัย	วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	การใช้ประโยชน์โดย หมอพื้นบ้าน
16	คันหา	S	Simaroubaceae	<i>Harrisonia perforate</i> (Blanco) Merr.	สมุนไพร
17	คันทรง	S	Ancistrocladaceae	<i>Ancistrocladus tectorius</i> (Lour.) Merr.	ใบแห้งทำฝา/มุงหลังคา
18	ค่างควาใบแฉก (ค่างควาขาว)	H	Taccaceae	<i>Tacca palmata</i> Bl.	
19	โคลงเคลง(เอนอ้า)	H	Melastomaceae	<i>Melastoma saigonense</i> (Kuntze) Merr.	สมุนไพร
20	แคหางค่าง	T	Bignoniaceae	<i>Femandoa adenophylla</i> (Wall. Ex G. Don) Steenis	สมุนไพร
21	จิกตง	S	Lecythidaceae	<i>Barringtonia macrostachya</i> Kurz.	
22	จิกใหญ่	S	Lecythidaceae	<i>Barringtonia augusta</i> Kurz.	ยาเบื่อสัตว์
23	ชงโคป่า	H	Caesalpiniaceae	<i>Bauhinia</i> sp.	สมุนไพร
24	ชุนุด	T	Rosaceae	<i>Prunus arborea</i> (Blume) Kalkman	
25	ขำมะเลียง	S	Sapindaceae	<i>Lepisanthes fruticosa</i> (Roxb.) Leenh.	สมุนไพร
26	ต้นหมี่	S	Icacidaceae	<i>Gonocaryum lobbianum</i> (Miers) Kurz.	
27	ติงูตัน (ปอเต่าไห)	H	Sterculiaceae	<i>Helicteres hirsute</i> Lour.	สมุนไพร
28	ตาเสือ	T	Meliaceae	<i>Aphanamixis polystachya</i> (Wall.) R. Parker.	
29	ตีนนกยูง	S	Ophioglossaceae	<i>Helminthostachya zeylanica</i> (L.) Hook	สมุนไพร
30	ตะคร้านใบพลู	H	Piperaceae	<i>Piperribesoides</i> Wall.	สมุนไพร

ตารางที่ 1 พรรณไม้ที่ปรากฏในพื้นที่มูลนิธิชัยพัฒนาบ้านอ่างเอ็ด จังหวัดจันทบุรี (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	วิสัย	วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	การใช้ประโยชน์โดย หมอพื้นบ้าน
31	ตะแบก	T	Lythraceae	<i>Lagerstroemia floribunda</i> Jack	สมุนไพร
32	เดยหนู	H	Pandanaceae	<i>Pandanus humilis</i> Lour.	
33	เต่าร้างแดง	S	Palmae	<i>Caryotamitis</i> Lour	สมุนไพร
34	เต้าเขียบ (เต้าเขียด)	H	Araceae	<i>Homalomena aromatic</i> Schott	
35	ถลกบาตร	H	Vitaceae	<i>Tetrastigma planicaule</i> (Hook.) Gagnep	สมุนไพร
36	เทพธาโร	T	Lauraceae	<i>Cinnamomum porrectum</i> (Roxb.) Kosterm.	สมุนไพร
37	นมสวรรค์	S	Verbenaceae	<i>Clerodendrum paniculatum</i> L.	สมุนไพร
38	นระพูสีไทย	H	Taccaceae	<i>Tacca chantrieri</i> Andr.	สมุนไพร
39	บอน	H	Araceae	<i>Alocasia longiloba</i> Miq.	
40	บุกป่า	H	Araceae	<i>Amorphophallus</i> sp.	
41	บุหร่ง	S	Annonaceae	<i>Dasymaschalon blumei</i> Finet & Gagnep.	
42	เบญจมาศแมว (สาบแรงสาบกา)	H	Asteraceae	<i>Ageratum conyzoides</i> L.	สมุนไพร
43	ปอหนู	T	Malvaceae	<i>Talipariti macrophyllum</i> (Roxb. ex Hornem)	
44	ปลาไหลเผือก	S	Simaroubaceae	<i>Eurycoma longifolia</i> Jack	สมุนไพร
45	เปล้าใหญ่	S	Euphobiaceae	<i>Croton olongifolius</i> Roxb.	

ตารางที่ 1 พรรณไม้ที่ปรากฏในพื้นที่มูลนิธิพัฒนาบ้านอ่างเอ็ด จังหวัดจันทบุรี (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	วิสัย	วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	การใช้ประโยชน์โดยหมอพื้นบ้าน
46	ผักหนาม	H	Araceae	<i>Lasia spinosa</i> (L.) Thwaites	อาหารประเภทผักลวกจิ้ม/ ดอง
47	ผักหวานบ้าน (ใต้ใบใหญ่)	H	Euphorbiaceae	<i>Sauropus amabilis</i> Airy Shaw	สมุนไพร
48	ไผ่ป่า	S	Bambusaceae	<i>Bambusa bambos</i> (L.) Voss	สมุนไพร
49	ฝนแสนห่า	H	Convolvulaceae	<i>Argyreia capitiformis</i> (Poir.) Ooststr.	สมุนไพร
50	เพกา	T	Bignoniaceae	<i>Oroxylum indicum</i> (L.) Kurz	สมุนไพร/อาหารประเภทผัก
51	พริกพราน	S	Apocynaceae	<i>Tabernaemontana bufalina</i> Lour.	
52	พลองใบใหญ่	T,S	Melastomataceae	<i>Memecylon ovatum</i> J.E. Smith	
53	พะวา	T	Clusiaceae	<i>Garcinia speciosa</i> Wall.	
54	พญาดาบหัก (ราชดัด)	S	Simaroubaceae	<i>Brucea javanica</i> (L.) Merr.	สมุนไพร
55	พังแหรใหญ่	T,S	Ulmaceae	<i>Trema orientalis</i> (L.) Blume	
56	มหาปราบ	S	Lauraceae	<i>Cinnamomum iners</i> Reinw. Ex Blume	สมุนไพร
57	มะหวด	T	Sapindaceae	<i>Lepisanthes rubiginosa</i> (Roxb.) Leenh.	สมุนไพร
58	มะจ้ำก่อง	S	Myrsinaceae	<i>Ardisia colorata</i> Roxb.	สมุนไพร
59	ไมยราบ	H	Mimosaceae	<i>Mimosa diplotricha</i> C. Wright ex Sauvalle	สมุนไพร
60	ไม้ลาย(พลับพล)	T	Tiliaceae	<i>Microcos tomentosa</i> Sm.	

ตารางที่ 1พรรณไม้ที่ปรากฏในพื้นที่มูลนิธิชัยพัฒนาบ้านอ่างเอ็ด จังหวัดจันทบุรี (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	วิสัย	วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	การใช้ประโยชน์โดย หมอพื้นบ้าน
61	มะพร้าววนกกก	T	Myristicaceae	<i>Horsfieldia glabra</i> (Blume) Warb.	
62	มะเดื่อขี้นก	S	Moraceae	<i>Ficus</i> sp.	
63	มะเดื่อปล้อง	T	Moraceae	<i>Ficus hispida</i> L.f.	
64	มะเดื่อปล้องดิน	S	Moraceae	<i>Ficus semicordata</i> Buch.-Ham.	
65	มะเดื่อหอม	H	Moraceae	<i>Ficus hirta</i> Vahl	สมุนไพร
66	มะฮึก	H	Rutaceae	<i>Clausena exvata</i> Burm. F.	กันแมลง
67	ม้ากระทืบโรง (พญานอนหลับ)	H	Moraceae	<i>Ficus foveolata</i> Wall.	สมุนไพร
68	มะเมี	T,S	Euphorbiaceae	<i>Antidesma acidum</i> Retz.	
69	แมงเมีควาย	T,S	Euphorbiaceae	<i>Antidesma velutinosum</i> Blume	
70	ยี่ง	H	Smilacaceae	<i>Smilax lanceifolia</i> Roxb.	สมุนไพร
71	ระกำ	S	Palmae	<i>Salacca wallichiana</i> C. Mart.	สมุนไพร
72	ระย่อม	H	Apocynaceae	<i>Rauvolfia serpentina</i> (L.) Benth ex Kurz	สมุนไพร
73	ระย้าแก้ว	H	Verbenaceae	<i>Clerodendrum penduliflorum</i> Wall. Ex Schauer	
74	เร่วท้องป่อง (ข่าน้ำ)	H	Zingiberaceae	<i>Alpinia mutica</i> Roxb.	
75	เร่วป่า (กระวานป่า)	H	Zingiberaceae	<i>Amomum uliginosum</i> K.D. Konig	
76	เร่วหอม	H	Zingiberaceae	<i>Etlingera pavieana</i> (Pierre ex Gagnep) R.M. Sm.	สมุนไพร

ตารางที่ 1 พรรณไม้ที่ปรากฏในพื้นที่มูลนิธิชัยพัฒนาบ้านอ่างเอ็ด จังหวัดจันทบุรี (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อพื้นเมือง	วิสัย	วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	การใช้ประโยชน์โดย หมอฟันบ้าน
77	ลิเกาหางไก่	H	Schizaeaceae	<i>Lygodium</i> sp.	
78	สลด	S	Lauraceae	<i>Litsea umbellata</i> Merr.	สมุนไพร
79	สอยดาว	T,S	Eupobiaceae	<i>Mallotus paniculatus</i> (Lam.) Mull. Arg.	
80	สาบเสือ	H	Asteraceae	<i>Chromolaena odorata</i> (L.) RM King & H. Rob.	สมุนไพร
81	สีพันกระปือ	S	Eupobiaceae	<i>Bridelia tomentosa</i> Blume	
82	สีสม	H	Rutaceae	<i>Micromelum minutum</i> (G. Frost.) Wight & Am.	
83	สำโรง	T	Sterculiaceae	<i>Scaphium lychnophorum</i> (Hance) Pierre	สมุนไพร
84	โสกเขา	S	Caesalpiniaceae	<i>Saraca declinata</i> (Jack.) Miq.	สมุนไพร
85	หนามกาย	T	Combretaceae	<i>Terminalia triptera</i> Stapf.	
86	หมาตายไม่ต้องลาก	H	Connaraceae	<i>Cnestis palala</i> (Lour.) Merr.	ยาเบื่อสัตว์
87	หวาย	S	Palmae	<i>Calamus</i> sp.	
89	หัวเดียว	H	Araceae	<i>Aglaonema nitidum</i> (Jack) Kunth	สมุนไพร
90	อบเชย	S	Lauraceae	<i>Cinnamomum bejolghota</i> (Buch-Ham.) Sweet	สมุนไพร
91	อีแปะ(เบี้ยไม้)	H	Polypodiaceae	<i>Pyrrosia</i> sp.	
92	เอื้องหมายนา	H	Zigiberaceae	<i>Costus speciosus</i> (Koen) Smith	สมุนไพร

สรรพคุณทางสมุนไพรที่ได้จากการสัมภาษณ์ และเดินสำรวจในพื้นที่มูลนิธิชัยพัฒนาบ้านอ่างเอ็ด ร่วมกับ
หมอพื้นบ้าน 2 ท่าน แยกประเภทออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

- 1) พืชสมุนไพรที่ใช้ภายใน เช่น รับประทาน
- 2) พืชสมุนไพรที่ใช้ภายนอก เช่น ทา โปะ ประคบ ต้มน้ำอาบ หรือดม

ทั้งนี้พืชสมุนไพรบางชนิดอาจไม่ได้ปรากฏในแปลงสำรวจทั้ง 29 แปลง แต่ปรากฏในพื้นที่ของมูลนิธิชัย
พัฒนาบ้านอ่างเอ็ด แสดงในตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ตารางที่ 2 สรรพคุณทางสมุนไพรที่ใช้ภายใน (รับประทาน)

บำรุงกำลัง		
ชื่อพืช	ส่วนที่ใช้	สรรพคุณ
เนระพูสีไทย (ค่างควาดำ)	เหง้า	บำรุงครรภ์
ม้ากระทืบโรง	เถาลำต้น	เจริญอาหาร, นอนหลับ
แก้ไข้		
กะตังใบ	ราก	แก้ไข้
ชันทองพญาบาท	ราก	แก้ไข้ประดง
เข็มแดง	ทั้งต้น-ราก	แก้ไข้สำหรับสตรีอยู่ไฟ
แคหางค่าง	รากเปลือก	แก้ไข้
โคลงเคลง (เอนอ้า)	ยางจากโคนใบ	แก้ไข้, ลดน้ำตาลในเลือด
ขำมะเลียง	ราก	แก้ไข้
ติงตัน	ทั้งต้น-ราก	แก้ไข้, แก้ปวดเมื่อย
เต่าร้างแดง	ราก	แก้ไข้
ถลกบาตร	เถาลำต้น	แก้ไข้ทับระดู
ปลาไหลเผือก	ราก	แก้ไข้, ลดความดันโลหิต
เพกา	ราก	แก้ไข้
ระกำ	ช่อดอก	แก้ไข้ทับระดู
ระย่อม	ราก	แก้ไข้
ระงับเชื้อ		
กระชาย	เหง้า	ลำไส้อักเสบ, ริดสีดวงลำไส้
ขงโคป่า	เถา ใบ	แก้ริดสีดวงจมูก
ไมยราบ	ทั้งต้น-ราก	แก้ฝี, ดูดหนอง
ระกำ	ผลอ่อน	แก้เริ่ม งูสวัด

ตารางที่ 2 สรรพคุณทางสมุนไพรที่ใช้ภายใน (รับประทาน)(ต่อ)

อื่นๆ		
ขมิ้นเครือ	เถาต้มกับใบคอกีว	แก้ท้องอืด
คอกีว	ใบต้มกับเถาขมิ้นเครือ	แก้ท้องอืด
ตะคร้านใบพลู	เถา	ลดความดันโลหิต
ตะแบก	เปลือก	แก้ท้องเสีย
ตีนนกยูง	ทั้งต้น	ขับพยาธิ
ผักหวานบ้าน	ใบ	ลดน้ำตาลในเลือด
ไผ่ป่า	ข้อ	ต้มกับสับปะรด ข้าวเดียว แก้ปวด ขับปัสสาวะ
ฝนแสนห่า	เถา	แก้เส้นท้องตึงเป็นเถาดาน
มะเดื่อหอม	ราก	ริดสีดวงจมูก
มะหาด	ราก	แก้ร้อนใน
ยั้งตัวผู้	โคนต้น, ราก	มะเร็งมดลูก
เอื้องหมายนา	เหง้า	ต้มกินแก้ไข้ววม

ตารางที่ 3 สรรพคุณทางสมุนไพรใช้ภายนอกร่างกาย

ชื่อพืช	ส่วนที่ใช้	สรรพคุณ
กำจัดเถา	ราก	แก้พิษงูกะปะ
คันทา	ผล, ใบ, ลนไฟโขลก	แก้ น้ำกัดเท้า, ฆ่าเชื้อรา
เทพธาโร	เปลือก	สูดดมแก้วิงเวียน
นมสวรรค์	ราก	ตำพอกแก้พิษตะขาบ แมงป่อง
เบญจมาศแมว	ทั้งต้น	โปะแผลระงับเชื้อ
พนมสวรรค์	ราก	แก้พิษตะขาบ-แมงป่อง
พระยาตาบหัก (ราชดัด)	ราก	แก้พิษงู, ฆ่าเชื้อโรค
มหาปราบ	ใบ	ต้มอาบหลังคลอด (อยู่ไฟ)
มะเดื่อหอม	รากผสมสมุนไพรอื่นๆ	แก้ริดสีดวงจมูก
ไมยราบ	ทั้งต้น	ตำพอกแก้ฝี ดูดหนอง
เร่วหอม	เปลือกต้น	โปะแก้ลมพิษ แก้วิงเวียน
สลด	ใบ	พอกแก้ฝี
สาบเสือ	ทั้งต้น	โปะแผลห้ามเลือด ระงับเชื้อ
สำโรง	เยื่อหุ้มเมล็ด	โปะแก้ตาแดง
หัวเดี๋ยว	เหง้า	แก้พิษแมงป่อง
เอื้องหมายนา	เหง้า	แก้บวม

ตัวอย่างพรรณไม้สำหรับการอ้างอิง ถูกเก็บรักษาไว้ ณ ห้องปฏิบัติการศึกษานุกรมวิธานพืช (BS-1108) อาคารวิทยาศาสตร์ชีวภาพ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ภาพที่ 2 ตัวอย่างถาวรพรรณไม้แห้งเพื่อการอ้างอิง

a) เนระพูสีไทย b) เร่วท้องป่อง

กล้วยป่า

Musaceae

Musa sp.

พืชล้มลุก ใบเดี่ยวขนาดใหญ่ เรียงเวียน กาบใบซ้อนกันแน่น ทำให้มีลักษณะคล้ายเป็นลำต้น ใบรูปขอบขนาน ยาวประมาณ 1 เมตร หลังใบเป็นมันเงา ท้องใบมีนวล

กะตังใบ

Leeaceae

Leea indica (Burm.f.) Merr.

ไม้พุ่ม ใบประกอบเรียงตรงข้าม ใบย่อยรูปขอบขนานแกมรูปไข่ ปลายใบแหลม โคนใบมน ขอบใบหยักฟันเลื่อย ผิวใบเรียบ ดอกช่อแยกแขนง ออกที่ปลายกิ่ง

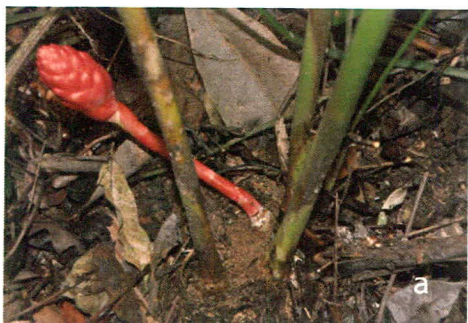
กระเทียม

Zingiberaceae

Zingiber zerumbet (L.) Sm.

พืชล้มลุก ลำต้นเป็นเหง้าใต้ดิน ลำต้นเทียมเกิดจากก้านใบชูเหนือดิน ใบเดี่ยวรูปหอกแคบ ปลายใบแหลม ช่อดอกแบบช่อกระจะ ออกจากเหง้า ชูตั้งตรงเหนือผิวดิน รูปไข่ กาบดอกเมื่ออ่อนสีเขียว แก่เปลี่ยนเป็นสีแดง ดอกสีขาวออกตามง่ามของ กาบดอก

ภาพที่ 3 a) กล้วยป่า b) กะตังใบ c) กระเทียม

กระเทียมแดง

Zigiberaceae

Zigiber peninsulare Theilade

พืชล้มลุก ลำต้นเป็นเหง้าใต้ดิน ลำต้นเทียมเกิดจาก
 ก้านใบชูเหนือดิน ใบเดี่ยวรูปหอกแคบ ปลายใบแหลม
 ช่อดอกแบบช่อกระจะ ออกจากเหง้า ชูทแยงขึ้นเหนือ
 ดิน รูปทรงกระบอกปลายสอบ กาบช่อดอกสีแดง

กระพ้อ

Palmae

Licuala sp.

ไม้พุ่มลำต้นแตกเป็นกอ ใบประกอบแบบนิ้วมือ
 เรียงเวียนรอบลำต้น มีใบย่อย 6 ใบ ปลายใบ
 หยักเป็นซี่ เส้นใบเรียงขนาน ใบกว้าง 5 -6
 ซม. ยาว 30-40 ซม.

กระแตไต่ไม้

Polypodiaceae

Drynaria sp.

พืชจำพวกเฟินอิงอาศัย (epiphytic fern) เหง้า
 ค่อนข้างแบนมีขนปกคลุมหนาแน่น ใบมี 2 แบบ ใบ
 ห่อหุ้มเหง้าไม่มีก้านใบ เมื่ออ่อนสีเขียว เมื่อแก่
 เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลแห้ง ใบแท้สีเขียวแผ่นใบหยักลึก

ภาพที่ 4 a) กระเทียมแดง

b) กระพ้อ

c) กระแตไต่ไม้

กำจัดเถา (unidentified 1)
พืชล้มลุกเป็นเถาเลื้อย ลำต้นมีหนาม
เล็กๆ ใบเดี่ยว เรียงสลับ แผ่นใบรูปไข่
กลับแกมขอบขนาน ขอบใบเป็นหยัก
ขนาดเล็ก ปลายใบแหลม

แก้วน้ำ
Euphorbiaceae
Cleistanthus birsutulus Hook.f.
ไม้พุ่มขนาดเล็ก ใบเดี่ยวมีขน แผ่นใบรูป
ไข่กลับแกมขอบขนาน ปลายใบแหลม
หลังใบสีเขียวเข้ม ท้องใบสีเขียวอ่อน ดอก
สีขาวขนาดเล็กเกิดตามซอกใบ

ชั้นทองพยับบาท
Euphorbiaceae
Suregada multiflorum (A. Juss) Baill.
ลักษณะ: เป็นไม้ต้น ใบเดี่ยวเรียงสลับ ใบรูปขอบขนาน
แกมรี ปลายใบเรียวแหลม โคนใบสอบเรียว ขอบใบ
เรียบ ผิวใบเรียบเกลี้ยงผลรูปกลม แห้งแตก มี 3 พู

ภาพที่ 5 a) กำจัดเถา

b) แก้วน้ำ

c) ชั้นทองพยับบาท

ขมิ้นเครือ

Merispermaceae

Arcangelisia flava Merr.

พืชล้มลุกเป็นเถาเลื้อย ลำต้นมีเนื้อไม้

สีเหลือง ใบเดี่ยว รูปไข่ ปลายใบ

ค่อนข้างแหลม ก้านใบยาว

เข็มป่า

Rubiaceae

Pavetta indica L.

ไม้พุ่ม ใบเดี่ยว รูปขอบขนาน เรียงแบบตรงข้าม

สลัดตั้งฉาก ปลายใบแหลม ช่อดอกแบบช่อแยก

แขนง กลีบดอกสีขาวโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอด

ปลายแยก 4 แฉก เกสรเพศผู้ติดอยู่ที่กลีบดอก

ก้านชูเกสรเพศเมียยาว โผล่พ้นกลีบดอก

เข็มแดง

Rubiaceae

Ixora lobbii King & Gamble

ไม้พุ่ม ใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม ใบรูปขอบขนาน

แกมรูปรี ปลายใบเรียวแหลม โคนใบสอบ

เรียว ใบเรียบ ผิวใบเรียบเกลี้ยง มีหูใบอยู่

ระหว่างก้านดอกเป็นช่อกระจุกซ้อน

(dichasium) ออกที่ปลายกิ่ง สมบูรณ์เพศ มี

กลีบเลี้ยง 4 กลีบเชื่อมกันปลายแยกเป็น 4

แฉก กลีบดอก 4 กลีบ เชื่อมกันเป็นหลอด

ภาพที่ 6 a) ขมิ้นเครือ

b) เข็มป่า

c) เข็มแดง

เข็มไฉเดีย

Rubiaceae

Aidia wallichiana sensu Tirveng

ไม้ต้น ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม ใบรูปขอบขนานแกมรูปไข่ ปลายใบเรียวแหลม โคนใบมน ขอบใบเรียบ ผิวใบเรียบ เกือบ ดอกเป็นช่อกระจุกสั้น ออกที่ซอกใบ ดอกย่อยสมบูรณ์เพศ สมมาตรรัศมี กลีบเลี้ยง 5 กลีบเชื่อมกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 5 แฉก

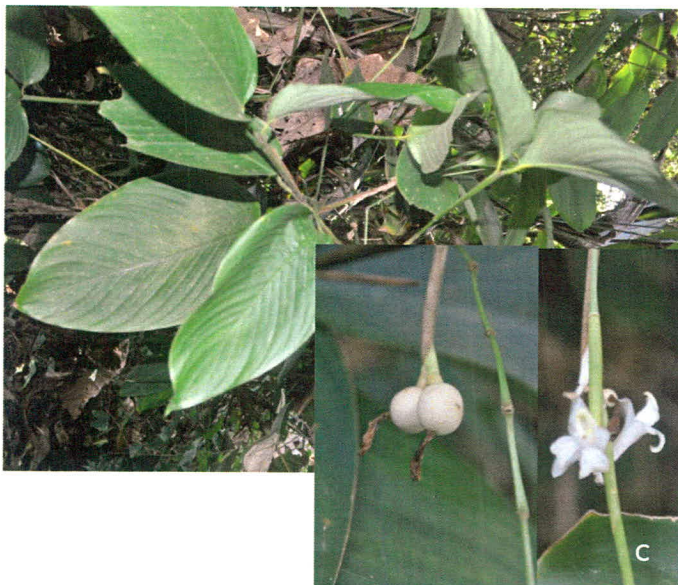

คอกีว

Fabaceae

Tadehagi sp.

ไม้พุ่ม กิ่งเป็นสันเหลี่ยม ใบประกอบแบบหนึ่งใบย่อย ก้านใบแผ่ออกคล้ายปีก แผ่นใบรูปหอกแกมรูปแถบ ปลายใบแหลม โคนใบรูปลิ่ม ขอบใบเรียบ ผิวใบมีขนละเอียดปกคลุม

คลุ้ม

Marantaceae

Donax grandis (Miq.) Ridl.

ไม้พุ่ม ลำต้นเกิดจากกาบใบซ้อนกันแน่น เป็นลำต้นเทียม ใบรูปไข่ ปลายแหลม โคนใบกว้างรูปปลีมน ใบกว้าง 15-30 ซม. ยาว 8-18 ซม. ดอกช่อๆ ละ 2 ดอก ดอกขนาดเล็กสีขาว ประกอบด้วย callose staminode 1, cucullate staminode 1 และ outer staminode 2 ใบประดับติดคงทน ผลรูปกลมรี

ภาพที่ 7 a) เข็มไฉเดีย

b) คอกีว

c) คลุ้ม

คันทา

Simaroubaceae

Harrisonia perforate (Blanco) Merr.

ไม้พุ่ม ลำต้นมีหนามแหลม ใบประกอบ
เรียงเวียนรอบกิ่ง (spiral) ใบย่อยมี 8 ใบ
ขอบใบหยักฟันเลื่อย (serrate)

คันทรง

Ancistrocladaceae

Ancistrocladus tectorius (Lour.) Merr.

ไม้พุ่มหรือไม้ต้นขนาดกลาง ใบเดี่ยว ออกกระจุก
ที่ปลายกิ่ง เรียงตัวแบบเวียนรอบกิ่ง ใบรูปหอก
กลับ ปลายแหลม โคนใบสอบเรียว ขอบใบเรียบ
เนื้อใบหนา ความยาวของใบ 38 – 40
เซนติเมตร

ค้างคาวใบแฉก ค้างคาวขาว

Taccaceae

Tacca palmata Bl.

พืชล้มลุกมีลำต้นใต้ดิน ใบประกอบแบบ
นิ้วมือแตกเป็นแฉก 5-7 แฉก ก้านใบยาว
50-60 ซม. ดอกช่อ วงใบประดับ มี 4 ใบ
เรียงตั้งฉากกัน กลีบรวม 6 กลีบ เกสร
เพศผู้สีเขียว

ภาพที่ 8 a) คันทา b) คันทรง c) ค้างคาวใบแฉก

โคลงเคลง เอนอ้า

Melastomaceae

Melastoma saigonense (Kuntze) Merr.

ไม้พุ่ม ต้นและกิ่งมีขนปกคลุม ใบเดี่ยวเรียงเรียง
ตรงข้าม แผ่นใบรูปหอก หรือรูปไข่แกมขอบขนาน
มีขนปกคลุม ขอบใบเรียบ ดอกช่อ 3-5 ดอก ออก
ปลายกิ่ง กลีบดอกสีชมพูอมม่วง

แคหางค่าง

Bignoniaceae

Femandoa adenophylla (Wall. Ex G. Don) Steenis

ไม้ต้น เปลือกสีขาวหม่นค่อนข้างเรียบ ใบประกอบ
แบบขนนกปลายคี่ ใบย่อย 4- 8 ใบ รูปไข่หรือรูปขอบ
ขนาน ดอกช่อ ดอกย่อยไม่สมมาตรกลีบดอกเมื่ออ่อนสี
เหลืองอ่อน แก่สีน้ำตาลแดง โคนเชื่อมติดกันเป็นรูปก
ววย ปลายแยก 5 แฉก เกสรเพศผู้ 2 คู่ สั้น 1 คู่
ยาว 1 คู่

จิกตง จิกนมยาน

Lecythidaceae

Barringtonia macrostachya Kurz.

ไม้ต้น ใบเดี่ยวเรียงเวียนรอบกิ่ง ใบรูปขอบขนาน
ปลายใบเรียวแหลม โคนใบรูปปลี ขอบใบหยักแบบ
ฟันเลื่อย ผิวใบเรียบ ความยาวของใบ 16 – 17 ซม.
ดอกเป็นช่อเชิงลด ดอกย่อยสมบูรณ์เพศ สมมาตร
รัศมี กลีบเลี้ยง 4 กลีบเชื่อมติดกันปลายแยกเป็น 4
แฉก กลีบดอก 4 กลีบ เชื่อมติดกันที่โคนปลายแยก
เกสรเพศผู้จำนวนมาก ผลรูปรี มีเนื้อแข็ง

ภาพที่ 9 a) โคลงเคลง b) แคหางค่าง c) จิกตง

จิกใหญ่

Lecythidaceae

Barringtonia augusta Kurz.

ไม้ต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ใบเดี่ยว
เรียงเวียนรอบปลายกิ่ง รูปหอกกลับ
ปลายแหลม โคนรูปลิ้ม ขอบเรียบ ผิวมี
ขนแข็งปกคลุม

ชงโคป่า

Caesalpiniaceae

Bauhinia sp.

ไม้รอเลื้อย ใบประกอบแบบนิ้วมือ มี 2 ใบ
ย่อย ใบอ่อนมีสีเหลือง ใบมีขนละเอียดปก
คลุม

ชนูด

Rosaceae

Prunus arborea (Blume) Kalkman

ไม้ต้น เปลือกสีน้ำตาล แตกเป็นร่อง
เล็กๆ เมื่อถูกเปลือกออกมียางใส กลิ่น
หอม ใบเดี่ยว

ภาพที่ 10 a) จิกใหญ่

b) ชงโคป่า

c) ชนูด

ชำมะเลียง

Sapindaceae

Lepisanthes fruticosa (Roxb.) Leenh.

ไม้ต้น กิ่งอ่อนมีขนปกคลุม สูง 1 – 4 เมตร ใบประกอบเรียงเวียนรอบกิ่ง ใบย่อยรูปหอก ปลายใบแหลม โคนใบเบี้ยว ขอบใบเรียบ ผิวใบเรียบ เกลี้ยง มีหูใบอิสระข้างก้านใบ

ต้นหมี ดีหมี ก้านเหลือง

Icacidaceae

Gonocaryum lobbianum (Miers) Kurz.

ไม้ต้น เรือนยอดเป็นพุ่ม กิ่งอ่อนมีขนปกคลุม ใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปรี ปลายเรียวแหลม ฐานใบรูปปลีมน ขอบเรียบ ดอกเป็นช่อกระจุก ออกที่ซอกใบ ดอกย่อยสมมาตรครึ่งมี แยกเพศต่างต้น กลีบเลี้ยง 5 กลีบ กลีบดอก 5 กลีบ ดอกเพศผู้ มีเกสรเพศผู้ 5 อัน เชื่อมเป็นหลอด

ดิงตัน ปอเต่าไห้

Sterculiaceae

Helicteres hirsuta Lour.

ไม้พุ่ม ทุกส่วนมีขนรูปดาว ใบเดี่ยวเรียงเวียน แผ่นใบรูปรีแกมรูปขอบขนาน ปลายใบแหลม โคนใบสอบเบี้ยวเล็กน้อย ขอบใบหยัก ช่อดอกแบบกระจุก ออกตามง่ามใบ กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกัน กลีบดอก 5 กลีบไม่สมมาตร ดอกสีม่วง

ภาพที่ 11 a) ชำมะเลียง

b) ต้นหมี

c) ดิงตัน

ตาเสือ

Meliaceae

Aphanamixis polystachya
(Wall.) R. Parker.ไม้ต้น เปลือกเรียบ ใบประกอบ
แบบขนนก ใบรูปไข่กลับ ปลาย
แหลม ดอกช่อ ผลกลม สุกมีสี
ส้มแดง

ตีนนกยูง

Ophioglossaceae

Helminthostachys zeylanica (L.) Hookพืชจำพวกเฟินโบราณ ใบประกอบแบบนี้มี
แยกออกจากกันที่ปลายยอด 3 แฉก สร้าง
กลุ่มอับสปอร์รูปทรงกระบอกปลายรี

ภาพที่ 12 a) ตาเสือ

b) ตีนนกยูง

ตะคร้านใบพลู

Piperaceae

Piper ribesoides Wall.

ไม้เลื้อยอายุหลายปี ลำต้นกลมเปลือกสี
น้ำตาลอมเทา เมื่อแก่แตกเป็นร่อง ใบ
เดี่ยวเรียงสลับ ก้านใบยาว 2-3 ซม. แผ่น
ใบรูปไข่แกมขอบขนาน ปลายใบเรียว
แหลม โคนใบเว้า เนื้อใบค่อนข้างหนา

ตะแบก (ไม่มีภาพประกอบ)

Lythraceae

Lagerstroemia floribunda Jack

ไม้ต้น โคนมีพูพอน เปลือกเรียบสีเทาใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ใบรูปหอก ปลายใบแหลม โคนรูปลิ้น ขอบใบ
เรียบหรือเป็นคลื่นเล็กน้อย แผ่นใบหนา ใบอ่อนสีชมพูมีขนสั้น ช่อดอกแบบช่อแยกแขนง กลีบดอก 6
กลีบดอกสีชมพู

เตยหนู

Pandanaceae

Pandanus humilis Lour.

ไม้ล้มลุก ลำต้นแยกแขนงเป็นกอ ใบ
เดี่ยว เรียงเวียนรอบลำต้น ใบรูปหอก
แคบยาว 50-80 ซม. ขอบใบมีหนาม
ช่อดอกแบบช่อเชิงลด มีกาบหุ้ม

ภาพที่ 13 a) ตะคร้านใบพลู

b) เตยหนู

เต่าร้าง เต่าร้างแดง

Palmae

Caryota mitis Lour

ไม้พุ่มขนาดกลาง สูง 2 – 3 เมตร ใบประกอบ
 เรียงเวียนรอบกิ่ง ใบย่อย 10 ใบ เรียงแบบสลับ
 ดอกช่อเชิงลด ออกที่ปลายยอด ดอกย่อยแยก
 เพศร่วมต้น ดอกเพศผู้ เพศเมีย มีกลีบดอก 3
 กลีบแข็ง เกสรเพศเมีย 1 อัน ผลเป็นแบบเมล็ด
 เดียวแข็ง ทรงกลมแป้น

เต่าเขียบ เต่าเกลียด

Araceae

Homalomena aromatic Schott

พืชล้มลุก ลำต้นทรงกระบอก ลำต้นมีรอยแผล
 เมื่อใบหลุดร่วง ใบเดี่ยวรูปไข่แกมขอบขนาน
 แผ่นใบหนาเป็นเงา โคนใบหยักเว้า ช่อดอก
 แบบช่อเชิงลด ดอกมีกลิ่นหอม ช่อดอกเป็นแท่ง
 ทรงกระบอก มีกาบบางหุ้ม ผลแข็งมี 1 เมล็ด

ถลกบาตร

Vitaceae

Tetrastigma planicaule (Hook.) Gagnep

ไม้เถาเนื้อแข็ง เถาแบน กว้าง 5-6 ซม. สี
 น้ำตาลอ่อน-แก่ เป็นแถบสลับกัน มีขนนุ่มปก
 คลุม

ภาพที่ 14 a) เต่าร้าง

b) เต่าเขียบ

c) ถลกบาตร

เทพธาโร

Lauraceae

Cinnamomum porrectum (Roxb.) Kosterm.

ไม้ต้น สูง 10 – 15 เมตร ทุกส่วนมีกลิ่นหอม ใบเดี่ยวเรียงสลับ ใบรูปรี ปลายเรียวแหลม โคนสอบ เรียว ขอบใบเรียบ ผิวใบเรียบเกลี้ยง

นมสวรรค์

Verbenaceae

Clerodendrum paniculatum L.

ไม้พุ่ม สูง 2 – 3 เมตร แตกกิ่งตรงกันข้าม กิ่งอ่อนมักมีหนาม ตัดเป็นสี่เหลี่ยม ใบเดี่ยวเรียงตรงกันข้าม ใบรูปหัวใจ ปลายเรียวแหลม ขอบใบหยัก ผิวใบมีขนแข็งปกคลุม ดอกเป็นช่อกระจุกซ้อน ดอกย่อยสมบูรณ์เพศ สมมาตรรัศมี กลีบเลี้ยง 5 กลีบ เชื่อมกันที่ฐานปลายแยกเป็น 5 แฉก กลีบดอก 5 กลีบ เชื่อมกันเป็นหลอดปลายแยก เกสรเพศผู้ 4 อัน สั้น 2 อัน ยาว 2 อัน ติดที่หลอดดอก เกสรเพศเมีย 1 อัน

เนระพูสีไทย ค้างคาวดำ

Taccaceae

Tacca chantrieri Andr.

พืชล้มลุก ลำต้นใต้ดิน ใบเดี่ยว ใบรูปหอกแกมขอบขนาน ปลายใบเรียวแหลม โคนใบสอบแคบ ก้านใบยาว 15-25 ซม. ช่อดอกแบบกระจุก ออกกลางกลุ่มใบ ก้านช่อดอกยาว 50-60 ซม. มีใบประดับรูปไข่แกมรูปรี สีม่วงเข้ม 4 ใบ ตั้งฉากกัน ดอกย่อย 4-6 ดอก กาบดอกลดรูปเป็นเส้น โคนกลีบรวมเชื่อมติดกันเป็นกรวย สีม่วงเข้ม

ภาพที่ 15 a) เทพธาโร

b) นมสวรรค์

c) เนระพูสีไทย

บอน

Araceae

Alocasia longiloba Miq.

พืชล้มลุก ลำต้นใต้ดิน ใบเดี่ยว ก้านใบยาว ใบรูป

ลูกศร ดอกช่อเชิงลด กาบหุ้มช่อดอกมีสีเขียว

บุกป่า

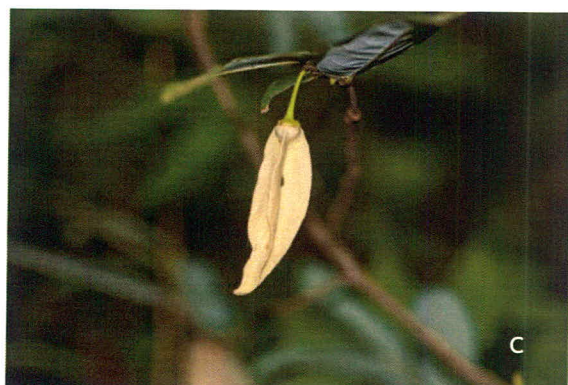
Araceae

Amorphophallus sp.

พืชล้มลุกมีหัวใต้ดิน ใบประกอบแบบนิ้ว

มือ ใบย่อยแตกเป็นแฉก ดอกช่อเชิงลด

ผลสุกสีส้ม

บุหร่ง

Annonaceae

Dasymaschalon blumei Finet & Gapnep.ไม้พุ่ม สูง 3-5 เมตร เปลือกเรียบสีเทาอมดำ ใบ
รูปรีแกมรูปขอบขนาน ปลายแหลม โคนมน ขอบ
เรียบ ดอกเดี่ยว ออกใกล้ปลายกิ่ง กลีบเลี้ยง 3
กลีบ กลีบดอก 3 กลีบ สีเหลืองนวล กลีบดอก
ติดกันและบิดเกลียวเล็กน้อย มีกลิ่นหอม

ภาพที่ 16 a) บอน

b) บุกป่า

c) บุหร่ง

เบญจมาศแมว สาบแรังสาบกา

Asteraceae

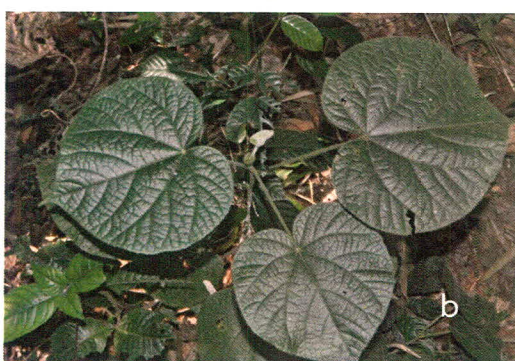
Ageratum conyzoides L.

ไม้ล้มลุกขนาดเล็ก สูงประมาณ 30-50 ซม.

ใบเดี่ยวเรียงตรงข้ามตั้งฉาก ขอบใบหยัก ช่อ

ดอกแบบกระจุก กลีบดอกย่อยสีม่วงอ่อน

ทุกส่วนมีกลิ่น

ปอหู่

Malvaceae

Talipariti macrophyllum (Roxb. ex Hornem)

ไม้ต้นขนาดกลาง-เล็ก แตกกิ่งตั้งฉากกับลำต้น กิ่ง

อ่อนและใบมีขนปกคลุม ใบเดี่ยวเรียงเวียนรอบกิ่ง

รูปหัวใจ ปลายแหลม ขอบใบหยักซี่ฟัน ผิวใบมีขนปก

คลุมหนาแน่น ความยาวของใบ 12- 15 ซม.

ปลาไหลเผือก

Simaroubaceae

Eurycoma longifolia Jack

ไม้ต้นขนาดกลาง-เล็ก กิ่งอ่อนมีขนปกคลุม ใบ

เป็นใบประกอบเรียงเวียนรอบกิ่ง ใบออกกระจุก

ที่ปลายกิ่ง ใบย่อยรูปหอก ขอบใบ ดอกเป็นช่อ

แยกแขนง ดอกย่อยสมมาตรรัศมี แยกเพศร่วม

ช่อ มีกลีบ 5 กลีบ เชื่อมกันที่โคนปลายแยกเป็น

5 แฉก กลีบดอก 5 กลีบ แยกกัน ดอกเพศผู้มี

เกสรเพศผู้ 10 อัน

ภาพที่ 17 a) เบญจมาศแมว b) ปอหู่

c) ปลาไหลเผือก

เปล้าใหญ่

Euphobiaceae

Croton oblongifolius Roxb.

ไม้พุ่มสูงประมาณ 8 เมตร ใบเดี่ยว เรียงสลับ

ใบรูปขอบขนาน รูปไข่ หรือรูปหอก กว้าง 5-10

ซม. ยาว 10-20 ซม.ขอบใบหยัก. ดอกช่อ

ผักหนาม

Araceae

Lasia spinosa (L.) Thwaites

พืชล้มลุก พบเจริญตามชายน้ำในฤดูฝน

ลำต้นใต้ดิน ใบเดี่ยวเรียงสลับ ก้านใบยาว

20-50 ซม. ใบขนาดใหญ่ ขอบใบหยักเว้า

เกือบถึงเส้นกลางใบ ช่อดอกแบบช่อเชิง

ลด มีใบประดับสีม่วงแดง

ผักหวานบ้าน

Euphorbiaceae

Sauropus amabilis Airy Shaw

ไม้พุ่มขนาดเล็ก ใบเดี่ยวเรียงสลับ ใบรูปหอก

ปลายแหลม โคนสอบ ช่อดอกแบบกระจุก ออก

ตามซอกใบ ดอกแยกเพศ ดอกเพศผู้มีกลีบเลี้ยง

และกลีบดอกอย่างละ 6 กลีบ ดอกเพศเมียมี

กลีบเลี้ยงสีส้มแดงติดแน่นเมื่อเป็นผล

ภาพที่ 18 a) เปล้าใหญ่

b) ผักหนาม

c) ผักหวานบ้าน

ไผ่ป่า

Bambusaceae

Bambusa bambos (L.) Voss

ไม่มีเหง้า ลำต้นทรงกระบอกตั้งตรงแตกเป็นกอ มีข้อปล้อง มีกาบหุ้มตามข้อ กิ่งแขนงแตกออกตามข้อ มีหนามแข็งจำนวนมาก ใบรูปขอบขนานแกมรูปหอก

ฝนแสนห่า

Convolvulaceae

Argyreia capitiformis (Poiret) Ooststr.

ไม้เถาเลื้อย ใบเดี่ยวเรียงเวียน (spiral) มีก้านใบยาว 1.5-3 ซม. แผ่นใบรูปไข่ (ovate) ปลายใบแหลม โคนใบเว้าเล็กน้อย ขอบใบเรียบ ใบอ่อนมีขนละเอียดปกคลุม ใบแก่ผิวค่อนข้างเรียบ ด้านล่างของใบเห็นเส้นใบนูนชัดเจน

เพกา

Bignoniaceae

Oroxylum indicum (L.) Kurz

ไม้ต้น สูงประมาณ 15 เมตร ใบประกอบแบบขนนก เรียงแบบตรงข้ามตั้งฉาก ใบย่อยรูปไข่ ปลายใบแหลม (acute) ดอกเป็นช่อกระจุก ออกที่ปลายกิ่ง ดอกย่อยขนาดใหญ่สมมาตรด้านข้าง สมบูรณ์เพศ กลีบเลี้ยง 5 กลีบ เชื่อมติดกัน กลีบดอก 5 กลีบ เชื่อมติดกันปลายกลีบแยกเป็น 5 แฉก เกสรเพศผู้ 5 อัน ติดบนกลีบดอก ผลเป็นแบบแห้งแตก เมล็ดมีปีกแบน

ภาพที่ 19 a) ไผ่ป่า

b) ฝนแสนห่า

c) เพกา

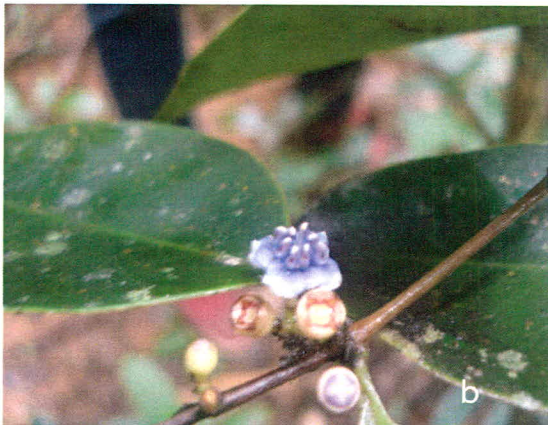

พริกพราน พริกป่า

Apocynaceae

Tabernaemontana bufalina Lour.

ไม้พุ่ม สูง 1 – 2 เมตร ทุกส่วนที่ยังสดมีน้ำยางสีขาว ใบเดี่ยวติดแบบตรงข้าม รูปรี ปลายใบแหลมผิวใบเกลี้ยงเป็นมัน ดอกเป็นช่อกระจุกเชิงประกอบ ผลเป็นแบบฝัก แห้งแตกแนวเดียว มีหลายเมล็ด

พลองใบใหญ่

Melastomataceae

Memecylon ovatum J.E. Smith

ไม้ต้น สูง 4 – 5 เมตร ใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม รูปรีแกมรูปขอบขนาน ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ (entire) ผิวใบเรียบเกลี้ยง เนื้อใบหนาคล้ายช่อดอกออกตามง่ามใบ กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกัน ปลายแยก 4-5 แฉก กลีบดอก 4 กลีบ สีชมพูแกมม่วงน้ำเงิน

พะวา

Clusiaceae

Garcinia speciosa Wall.

ไม้ต้น สูง 2 – 3 เมตร แตกกิ่งตรงกันข้าม ลำต้นมียางสีเหลือง ใบเดี่ยวติดแบบตรงกันข้ามรูปขอบขนานแกมรูปรี ปลายใบแหลม โคนใบแหลม ขอบใบเรียบ ผิวใบเป็นมัน

ภาพที่ 20 a) พริกพราน

b) พลองใบใหญ่

c) พะวา

ราชดัด พญาดาบหัก

Simaroubaceae

Brucea javanica (L.) Merr.

ไม้ต้น สูง 4 – 10 เมตร ใบประกอบเรียงเวียน
รอบกิ่ง ใบออกกระจุกที่ปลายกิ่ง ใบย่อยมี 7 – 8
ใบ รูปไข่ ปลายใบ ขอบใบหยักฟัน ดอกเป็นช่อ
กระจุกดอกย่อยสมมาตรรัศมี แยกเพศร่วมช่อ
กลีบเลี้ยง 4 กลีบ เชื่อมกันปลายแยกเป็น 4 แฉก
กลีบดอก 4 กลีบ แยกกัน ดอกเพศผู้มีเกสรเพศผู้
8 เกสร

พังແຮ່ໃຫຍ່

Ulmaceae

Trema orientalis (L.) Blume

ไม้ต้นสูงประมาณ 12 เมตร เปลือกเขียวอมเทา
ปลายกิ่งงุ้ม ใบเดี่ยว ใบรูปรีปลายแหลม โคนเบี้ยว
มีขนประปราย ขอบใบหยัก

มหาปราบ เขียด

Lauraceae

Cinnamomum iners Reinw. Ex Blume

ไม้ต้น ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ใบรูปรียาว ปลายแหลม โคน
รูปลิ้ม มีเส้นใบหลักออกจากโคนจรดปลายใบ 3 เส้น ใบมี
กลิ่นหอม ดอกช่อสีเหลืองออกตามปลายกิ่ง

ภาพที่ 21 a) ราชดัด

b) พังແຮ່ໃຫຍ່

c) มหาปราบ

มะหาด

Sapindaceae

Lepisanthes rubiginosa (Roxb.)

Leenh.

ไม้ต้น สูง 5 – 10 เมตร กิ่งอ่อนมีขน

ละเอียด ใบประกอบเรียงเวียนรอบกิ่งมีใบ

ย่อย 8 ใบ รูปขอบ ผิวใบ ดอกเป็นช่อแยก

แขนง ออกที่ปลายกิ่ง

มะจ้ำก้อง ก้างปลา

Myrsinaceae

Ardisia colorata Roxb.

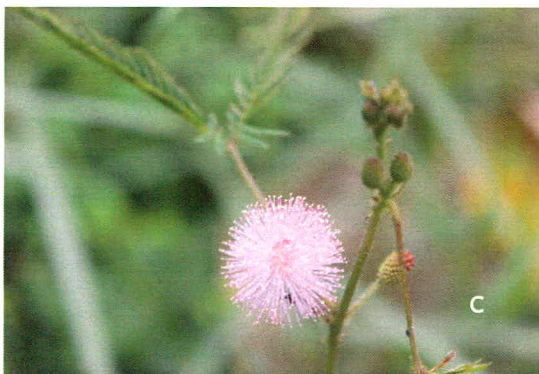
ไม้พุ่ม สูง 1 – 4 เมตร แตกกิ่งตั้งฉากกับลำต้น ใบ

เดี่ยวเรียงแบบสลับ รูปรีแกมรูปขอบขนาน เนื้อใบ

ค่อนข้างหนา เส้นใบเรียงแบบร่างแหขน ดอกเป็นช่อ

แยกแขนง (panicle) ออกที่ปลายกิ่ง ผลเป็นแบบ

เมล็ดเดี่ยวแข็ง (drupe) กลีบเลี้ยงติดทน

ไมยราบ

Mimosaceae

Mimosa diplotricha C. Wright ex Sauvalle

ไม้ล้มลุกหรือเลื้อย กิ่งมีหนาม ใบประกอบขนนก 2

ชั้น ช่อดอกแบบช่อกระจุก ออกตามง่ามใบ กลีบ

เลี้ยงโคนเชื่อมติดกัน กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็น

ภาพที่ 22 a) มะหาด

b) มะจ้ำก้อง

c) ไมยราบ

ไม้ลาย ปลับปลา

Tiliaceae

Microcos tomentosa Sm.

ไม้ต้น ใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปไข่กลับ ผิวใบมี
ขนทั้ง 2 ด้าน ปลายแหลม โคนมน ขอบ
เรียบหรือหยัก มีเส้นใบ 3 เส้น จากโคนจรด
ปลายใบ ช่อดอกแบบแยกแขนง

มะพร้าว่านกกก

Myristicaceae

Horsfieldia glabra (Blume) Warb.

ไม้ต้น แตกกิ่งเป็นพุ่มที่ปลายยอด ใบเดี่ยว
รูปหอกแกมขอบขนาน ปลายแหลม โคนสอบ
ดอกช่อ

มะเดื่อขึ้นนก

Moraceae

Ficus sp.

ไม้พุ่มขนาดเล็ก ใบรูปหอกแกมรูปไข่
ปลายเรียวแหลม โคนรูปลิ้ม ช่อดอก
ออกตามซอกใบ

ภาพที่ 23 a) ไม้ลาย

b) มะพร้าว่านกกก

c) มะเดื่อขึ้นนก

มะเดื่อดิน มะเดื่อปล้องดิน

Moraceae

Ficus semicordata Buch.-Ham.

ไม้ต้น ลำต้นตรง กิ่งก้านมีรอยแผลของหูใบที่หลุดร่วง ใบเดี่ยว เรียงแบบเวียนสลับ ใบรูปหอกปลายเรียวแหลม ผลค่อนข้างกลมออกติดกันเป็นช่อยาวเป็นพวง ตามด้านล่างของลำต้น และมีบางส่วนเป็นข้อฝังตามพื้นดิน

มะเดื่อปล้อง

Moraceae

Ficus hispida L.f.

ไม้ต้น เปลือกเรียบสีเทา ใบเดี่ยว รูปรีแกมขอบขนานหรือรูปไข่กลับ ปลายใบแหลมเป็นติ่ง โคนใบหยักเว้าหรือสอบแคบ ช่อดอกแบบช่อกระจุกแน่นมีฐานรองดอกหุ้มช่อดอกปลายมีช่องเปิด ออกตามลำต้นและกิ่ง พบมากใกล้โคนต้น

มะเดื่อหอม

Moraceae

Ficus hirta Vahl

ไม้พุ่มขนาดเล็ก ใบเดี่ยว เรียงเวียนสลับ แผ่นใบรูปยาวรี โคนใบโค้งมนหรือสอบรูปลิ้น ขอบใบเรียบหยักหยัก ผิวใบและก้านใบมีขน มักพบรอยดำสีขาวกระจายบนแผ่นใบ ผลออกเป็นกลุ่มหรือเป็นคู่ใต้ง่ามใบ ผลแก่สีส้มมีขนละเอียดปกคลุม

ภาพที่ 24 a) มะเดื่อดิน

b) มะเดื่อปล้อง

c) มะเดื่อหอม

มะฮิก สันโลก สามโลก ชะมัด

Rutaceae

Clausena exvata Burm. F.

ไม้พุ่มหรือไม้ต้นขนาดเล็ก มีต่อมน้ำมันทุก
ส่วน ใบประกอบขนนกชั้นเดียว ปลายใบ
แหลม โคนใบเบี้ยว เรียงสลับ ก้านใบย่อยสั้น
ยาวเพียง 1 มม. ใบมีกลิ่นเหม็นฉุน

ม้ากระทืบโรง

Moraceae

Ficus foveolata Wall.

พืชเถาเลื้อย เถาแข็งแรงพาดพันไปตามต้นไม้ใหญ่
เปลือกสีเทาแกมน้ำตาล เป็นริ้วขรุขระ มีปุ่มหรือ
สันนูนตามขวาง มีช่องระบายอากาศแทรกตามปุ่ม

มะเฒ่า เฒ่าสร้อย

Euphorbiaceae

Antidesma acidum Retz.

เป็นไม้ต้นขนาดเล็ก กิ่งอ่อนมีขนหนานุ่ม ใบ
เดี่ยวเรียงเวียนรอบกิ่ง รูปรีแกมรูปขอบขนาน
ปลายใบคอดเป็นติ่งแหลม ขอบใบเรียบ ผิวใบ
มีขนปกคลุม ดอกเป็นช่อกระจุกหรือช่อเชิงลด
ออกที่ปลายกิ่งหรือซอกใบ ดอกย่อยแยกเพศ
ต่างช่อ ผลรูปรีหรือรูปแบนด้านข้าง ผิวเกลี้ยง
ปลายผล มียอดเกสรตัวเมียติดทน

ภาพที่ 25 a) มะฮิก

b) ม้ากระทืบโรง

c) มะเฒ่า

แมงเม่าควาย

Euphorbiaceae

Antidesma velutinosum Blume

ไม้ต้นขนาดเล็ก ใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปขอบ
ขนาน ปลายใบเรียวแหลม ขอบใบ
มีลวดลายถี่ ความกว้างของผล 0.5 – 0.6
ซม. ความยาวของผล 1 – 1.5 ซม.

ยั้ง เกาวัลย์ยั้ง เกาข้าวเย็น

Smilacaceae

Smilax lanceifolia Roxb.

พืชเถาเลื้อย เถาสีเขียว มักมีหนามแหลม ใบ
เดี่ยวเรียงสลับ แบบต่างๆ ใบรูปไข่หรือรูปรี
ปลายใบแหลม โคนใบมน เนื้อใบหนา แผ่นใบ
เกลี้ยง มีเส้นใบหลักแตกออกจากโคนใบ 3 เส้น
ยาวจรดกันถึงปลายใบ ต้นแยกเพศ

ระกำ

Palmae

Salacca wallichiana C. Mart.

ไม้ต้น ลำต้นแตกหน่อจากต้นแก่ ใบประกอบแบบขน
นก เรียงเวียนรอบลำต้น มีหนามแหลมยาว ประมาณ
4 เซนติเมตร ใบรูปแถบ ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ
เนื้อใบหนา ดอกเป็นช่อเชิงลด ออกที่ซอกใบ ดอก
ย่อยสมมาตรรัศมี แยกเพศร่วมช่อ ผลสด มี 1 เมล็ด

ภาพที่ 26 a) แมงเม่าควาย

b) ยั้ง

c) ระกำ

ระย่อม

Apocynaceae

Rauwolfia serpentina (L.) Benth ex Kurz

ไม้ล้มลุกขนาดเล็ก กิ่งเป็นเหลี่ยม ใบรูปรี หรือรูป

ไข่กลับ ดอกช่อเป็นกระจุก ออกปลายกิ่ง กลีบ

ดอกสีขาว หรือชมพูอมม่วง

ระย้าแก้ว

Verbenaceae

Clerodendrum penduliflorum Wall. Ex Schauer

ไม้พุ่มขนาดเล็ก ใบเดี่ยว รูปขอบขนาน ขอบใบเรียบ ช่อ

ดอกออกปลายกิ่งห้อยยาว ดอกย่อย 5-7 ดอก กลีบ

เลี้ยง 5 กลีบ เป็นแฉกสีแดง ติดคงทนจนเป็นผล กลีบ

ดอกโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายแยก 5 กลีบ สี

ขาว เกสรเพศผู้ยาวพ้นกลีบดอก

เร่วท้องป่อง (ข่าน้ำ, ข่าคม)

Zingiberaceae

Alpinia mutica Roxb.

ไม้ล้มลุก ลำต้นเป็นเหง้าใต้ดิน ใบเดี่ยว เรียงสลับ ช่อดอกแทง

ออกจากกลางกอ ดอกย่อยมีกลีบดอกสีขาว ปากกลีบมีแถบ

เหลืองแทรกลายริ้วสีแดงตรงกลาง ผลกลม มีขนละเอียดปกคลุม

เมื่ออ่อนสีเขียว แก่สีส้ม

ภาพที่ 27 a) ระย่อม

b) ระย้าแก้ว

c) เร่วท้องป่อง

เร่วป่า กระวานป่า

Zingiberaceae

Amomum uliginosum K.D. Konig

ไม้ล้มลุก ลำต้นเป็นเหง้าใต้ดิน ใบเดี่ยว เรียงสลับ ช่อดอกแทงจากเหง้า กลีบดอกสีขาว กลางกลีบมีแถบเหลืองด้านข้างเป็นริ้วสีแดง 2 ข้างของแถบ ผลมีขนยื่นออกมาคล้ายหนาม เมื่ออ่อนสีเขียว แก่สีแดงคล้ำ

เร่วหอม

Zingiberaceae

Etlingera pavieana (Pierre ex Gagnep.) R.M. Sm.)

ไม้ล้มลุก ทุกส่วนมีกลิ่นหอม ลำต้นเป็นเหง้าใต้ดิน ใบเดี่ยว เรียงสลับ ช่อดอกแทงจากเหง้า กลีบดอกสีแดง ผลเกลี้ยงทรงระฆัง สุกมีสีแดงอมส้ม

ภาพที่ 28 a) เร่วป่า

b) เร่วหอม

ลิเภาทงไก่อ่

Schizaeaceae

Lygodium sp.พืชจำพวกเฟิน ลำต้นทอดเลื้อย มีเหง้าใต้ดิน
ใบประกอบ

สลด

Lauraceae

Litsea umbellata Merr.ไม้ต้นขนาดกลาง แตกกิ่งก้านเป็นพุ่มแน่นใบ
เดี่ยว ใบรูปไข่แกมขอบขนาน ปลายแหลม โคน
รูปลิ้น ช่อดอกแบบช่อแยกแขนง

สอยดาว

Euphobiaceae

Mallotus paniculatus (Lam.) Mull. Arg.ไม้ต้น ใบเดี่ยว เรียงเวียน หรือตรงข้าม มีหูใบ
ปลายใบเรียวแหลม โคนใบมีต่อม ผิวใบด้านบน
เกลี้ยง ด้านล่างมีขนสีขาว ช่อดอกแบบช่อ
กระจุก ดอกสีเหลือง ดอกแยกเพศ

ภาพที่ 29 a) ลิเภาทงไก่อ่

b) สลด

c) สอยดาว

สาบเสือ

Asteraceae

Chromolaena odorata (L.) RM King & H. Rob.

ไม้พุ่ม สูงประมาณ 1-1.5 เมตร ทุกส่วนมีขน ใบเดี่ยว
เรียงตรงข้ามตั้งฉาก ขอบใบหยัก ช่อดอกแบบกระจุก
กลีบดอกย่อยสีขาว ใบมีกลิ่นฉุน

สีพันกระป้อ

Euphobiaceae

Bridelia tomentosa Blume

ไม้ยืนต้น ใบเดี่ยว เรียงสลับ ใบรูปไข่ยาวรีขอบขนาน ปลาย
แหลม โคนสอบ ขอบเรียบ ดอกออกโคนใบหรือปลายกิ่ง
ผลค่อนข้างกลม

สีสม สมัด ชะมัดใหญ่ หัสคุณ

Rutaceae

Micromelum minutum (G. Frost.) Wight & Am.

ไม้พุ่มขนาดเล็ก ใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียวปลายคี่
ใบย่อย 9-11 ใบ ก้านใบย่อยยาว 2-3 มม. ใบกว้าง 3-
6 ซม. ยาว 8-12 ซม. ผิวใบด้านบนเรียบ ด้านล่างมีขน
ละเอียด ขอบใบหยักเป็นคลื่นเล็กน้อย ใบเมื่อขยี้ดมมี
กลิ่นหอม ดอกช่อ ดอกขนาดเล็กสีขาว ผลรูปรี

ภาพที่ 30 a) สาบเสือ

b) สีพันกระป้อ

c) สีสม

สํารอง

Sterculiaceae

Scaphium lychnophorum (Hance) Pierre

ไม้ต้น สูง 20 – 30 เมตร ใบเดี่ยวเรียงเวียนรอบกิ่ง
 ใบอ่อนรูปหัวใจ ใบแก่ขอบใบจะเว้าทำให้ปลายใบ
 แยกเป็น 3 แฉก เส้นใบหลัก 3 เส้น ความกว้างของ
 ใบ 10 - 14 ซม. ความยาวของใบ 14 – 17 ซม.

โสกเขา

Caesalpiniaceae

Saraca declinata (Jack.) Miq.

ไม้พุ่ม เรือนยอดเป็นพุ่มทึบ ใบประกอบแบบขนนก
 ปลายคู่ 4- 10 ใบ แผ่นใบรูปขอบขนานแกมรูปหอก
 ดอกช่อเป็นกระจุก แตกตามปลายกิ่ง ดอกสีส้ม มี
 ก้านเกสรเพศผู้ 4 อัน ยืนยาว

ภาพที่ 31 a) สํารอง

b) โสกเขา

หนามกราย

Combretaceae

Terminalia triptera Stapf.

ไม้ต้น ลำต้นเปลาตรง เปลือกสีน้ำตาล

แตกเป็นร่องตามยาว มีปุ่มหนามยื่น

ออกมาตามลำต้นห่างๆ ใบเดี่ยวรูปไข่

กลับแกมขอบขนาน ใบอ่อนมีขน

ปกคลุม

หมาตายไม่ต้องลาก

Connaraceae

Cnestis palala (Lour.) Merr.

ไม้พุ่มกึ่งรอเลื้อย ใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียว เรียงเวียน

รอบลำต้น แผ่นใบหนา ผิวด้านบนเขียวเข้มเป็นมัน ผิว

ด้านล่างสีอ่อนกว่า มีขนละเอียดปกคลุม

หวาย

Palmae

Calamus sp.

ไม้พุ่ม ลำต้นแตกเป็นกอ ใบมีกาบใหญ่หุ้มลำ

ต้น มีหนามแหลมกระจายอยู่ตลอดทั้งกาบ

ใบประกอบ ใบย่อยรูปหอกแคบปลายใบแหลม

ภาพที่ 32 a) หนามกราย

b) หมาตายไม่ต้องลาก

c) หวาย

หัวเดียว

Araceae

Aglaonema nitidum (Jack) Kunth

พืชล้มลุก ลำต้นแข็งตั้งตรง ใบเดี่ยวเรียงเวียนรอบต้น ผิวใบเขียวเข้มเป็นมัน ใบรูปหอกรี ปลายแหลม โคนรูปลิ้ม ช่อดอกเชิงลด มีกาบสีเขียวหุ้มช่อดอก ช่อดอกทรงกระบอกสั้นปลายมน ผลแข็งเมล็ดเดียว รูปรี

อบเชย

Lauraceae

Cinnamomum bejolghota (Buch-Ham.) Sweet

ไม้ต้น สูง 10 – 15 เมตร ทุกส่วนมีกลิ่นหอม ใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปขอบขนาน ปลายใบขอบใบเรียบ ผิวใบเรียบเกลี้ยงมีเส้นใบหลัก 3 เส้น

ภาพที่ 33 a) หัวเดียว

b) อบเชย

อีแปะ เปี้ยไม้

Polypodiaceae

Pyrrosia sp.

พืชจำพวกเฟิน ลำต้นเป็นเหง้าเลื้อยไปตาม
ต้นไม้ใหญ่ ใบมี 2 แบบ ใบสังเคราะห์แสง
รูปกลม ใบสร้างสปอร์รูปรียาว กลุ่มอับ
สปอร์เรียงอยู่ที่ขอบใบด้านล่าง

เอื้องหมายนา

Zigiberaceae

Costus speciosus (Koen) Smith

ไม้พุ่มขนาดเล็ก มีลำต้นใต้ดิน ส่งลำต้นเหนือดิน
ขึ้นมา มีลักษณะอวบน้ำ ใบเดี่ยว เวียนสลับรอบ
ลำต้น ใบรูปหอกปลายใบแหลม ท้องใบมีขน
ละเอียด โคนใบแผ่เป็นกาบหุ้มลำต้น ดอก
ออกเป็นช่อที่ปลายยอด กลีบดอกสีขาว 3 กลีบ

ภาพที่ 34 a) อีแปะ

b) เอื้องหมายนา